

ศาสนา กับ การเมือง เดินสวนทางกัน เมตตาเขาเอ็นเราก็ขาด พระโพธิสัตว์เฉือนเนื้อให้นกอินทรีกิน ท่านสำเร็จพระโพธิญาณ ในเบื้องต้น นกอินทรียังคงเวียนวายตายเกิด ผู้ให้ จิตใจต่างจากผู้รับ

พุทธศาสนาเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมือง การพิจารณาว่าศาสนามีความสัมพันธ์กับแนวคิดทางเมืองอย่างไรนั้น จะใช้หลักของศาสนาพุทธกับประเทศไทยเป็นหลัก

หลักคำสอนของพุทธศาสนามีอยู่มากมายและจำแนกออกเป็นหลายหมวดหมู่ แต่ละหลักคำสอนแต่ละหมวดหมู่มีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งสาเหตุ ผล และทางที่จะแก้ปัญหาแต่ละอย่าง นอกจากนี้ระดับของความลุ่มลึกและความกว้างไกลของแต่ละหลักคำสอน ยังมีจุดหมายเพื่อสนองตอบความต้องการที่แตกต่างกัน ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แนวคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต้องยึดหลักสำคัญ 5 ประการ คือ อำนาจอธิปไตยของปวงชน เสรีภาพของบุคคล ความเสมอภาค หลักนิติธรรม และรัฐบาลจากการเลือกตั้ง หากผู้นำประเทศขาดซึ่งคุณธรรมไม่มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองและการใช้อำนาจทางการเมืองของผู้นำประเทศก็ต้องใช้วิธีการทุกรูปแบบที่จะทำให้ตนได้มาซึ่งอำนาจ แต่ในทางที่เป็นจริงแล้วในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้นำประเทศทุกคนมีการใช้หลักคำสอนทางศาสนาประกอบกรกำหนดนโยบาย และถือปฏิบัติ น้อยบ้างมากบ้างตามแต่ลักษณะของผู้นำ

องค์พระประมุขของประเทศก็ยังใช้หลักศาสนาเป็นแนวปฏิบัติมาตั้งแต่การขึ้นครองราชย์ด้วยพระราชดำรัสที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม” และยึดหลักทศพิธราชธรรม ในการดูแลบ้านเมืองในฐานะพระประมุข

ในส่วนของผู้นำประเทศ แนวคิดที่ประกาศออกมาทางการเมืองนั้นจะมีการสอดแทรกและยึดหลักธรรมของศาสนาควบคู่ไปด้วยเสมอตั้งแต่แนวนโยบายของรัฐบาล และการบริหารประเทศ เช่น เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต หลักธรรมาภิบาล ตามหลัก 5 ประการของแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในเรื่องของอำนาจอธิปไตยของปวงชน เสรีภาพของบุคคล ความเสมอภาค หลักนิติธรรม และรัฐบาลจากการเลือกตั้ง แต่ละข้อของการปฏิบัติจะมีแนวหลักคุณธรรมในทางศาสนา สอดแทรกในขั้นตอนการปฏิบัติที่มีความหมายอยู่ในตัวเอง (<http://www.oknation.net/blog/salid/2009/09/23/entry-4>, เข้าสืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558)

คงจะจำกันได้นะว่ามีการรณรงค์ทั้งในช่วงปี 2540 และ 2550 ขณะที่มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับให้บรรจุหลักการ “ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 บททั่วไป อย่างกว้างขวาง แต่ไม่สำเร็จ ปี 2555 เป็นปี “พุทธชนันต์ 2600 ปี” มีการรณรงค์ตั้งว่าซ้ำอีก

การรณรงค์ต่อเนื่องตลอดช่วง 240 วันของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจะมีแนวร่วมกว้างขวางมาก ทั้งในส่วนของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสูงในมหาเถรสมาคม องค์การพระพุทธศาสนาทั้งเก่าและใหม่ และที่สำคัญคือวัดพระธรรมกายที่ระยะหลังเข้ามามี

บทบาทกับกิจการบ้านเมืองมากขึ้น พระพุทธศาสนากับสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมากในระยะหลัง ๆ โดยเฉพาะการเน้นความยิ่งใหญ่อลังการ เน้นจำนวน มีพิธีกรรมใหม่ประยุกต์ให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ หรือที่อยากจะเรียกว่าเอาวิชาการตลาดมาใช้กับพระพุทธศาสนา มีจุดศูนย์กลางเมือง มีตึกบาตรพระเป็นหมื่นรูปกลางเมืองหลวงและกลางหัวเมืองจังหวัดต่าง ๆ ไปทั่ว การปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเข้มข้น

อย่างไรว่าแต่ประเด็นรณรงค์หลักการ “ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญเลย อีกประเด็นที่จะรณรงค์คู่ขนานกันไปก็คือการผลักดันร่างกฎหมายสำคัญ คือ “ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ....” หลักการและรายละเอียดต่าง ๆ มีมาก แต่ขอเรียกสั้น ๆ เพื่อสื่อความเข้าใจง่าย ๆ ว่า “มาตรา 112 ภาคพระพุทธศาสนา”

2 ประเด็นในการรณรงค์ที่เล่ามาโดยสังเขปนี้ จะสร้างความขัดแย้งใหม่ขึ้นในสังคมไทยมากขนาดไหนคงไม่ต้องพูดให้มากความ ไม่มีใครขัดขวางพระพุทธศาสนาหรอก แต่ที่ไม่เห็นด้วยกับการรณรงค์ผลักดันใน 2 ประเด็นนี้ก็เพราะไม่เชื่อว่าจะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองจริง และเพราะเชื่อในหลักการประชาธิปไตยพื้นฐานในประเด็นเสรีภาพในการนับถือศาสนาและลัทธิความเชื่อ คงไม่ต้องพูดถึงประเด็น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย มีหลากหลายมิติที่เราจะต้องทำความเข้าใจกัน เพราะแม้จะเป็นประเด็นพระพุทธศาสนา แต่ในบางมิติสำคัญที่จะละเอียดไม่ได้ ก็กระทบไปยังประเด็นสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย

การรณรงค์ประเด็นบรรจุหลักการใหม่ไว้ในรัฐธรรมนูญที่กำลังเข้มข้นยุติลงเมื่อประมาณปลายเดือนสิงหาคม 2550 หลังจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำรัสออกมาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและการเมือง นับครั้งสำคัญเมื่อเกือบ 40 ปีก่อน เมื่อเย็นวันที่ 5 ตุลาคม 2517 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสตั้งข้อสังเกตร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ผ่านราชเลขาธิการลงมา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำรัสออกมาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและการเมือง ดังความว่า “ข้าพเจ้าได้พบปะกับนักเรียนไทยประมาณ 4,000 คนได้ ข้าพเจ้าก็ไม่คิดว่าจะถูกถามเรื่องพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าก็อธิบายว่า ข้าพเจ้าคิดเองว่า พระบวรพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด สูงส่งแล้ว และได้รับการสนับสนุนมาตลอด ตั้งแต่จากสมัยสุโขทัยจากคนไทยทั้งชาติ พระบวรพุทธศาสนาเป็นของที่สะอาด สูงสุด ทุกคนคิดว่าไม่ยากให้เข้าไปพัวพันกับคำว่าการเมือง ข้าพเจ้าพูดเช่นนั้นต่อหน้านักเรียนไทย ควรเทิดทูนเอาไว้เหนือเกล้า เพราะเป็นแสงสว่างในหัวใจของคนไทยทั้งหลาย

การเมืองบางครั้งก็มีผิดพลาด บางครั้งก็มีหมองได้หลายเรื่อง เพราะฉะนั้นไม่ควรนำพระบวรพุทธศาสนาไปไว้กับกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย คือรัฐธรรมนูญ ควรจะทิ้งพระบวรพุทธศาสนาไว้เช่นนี้ ที่ถูกเทิดทูนโดยประชาชนทั้งชาติ

ในเมืองไทย ข้าพเจ้าได้ทราบว่าคุณพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนนับถือมากกว่า 90% คงจะไม่ให้ใครมาแตะได้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการเมืองบางครั้งก็มีอะไรหลาย ๆ อย่างไม่ค่อยตรงไปตรงมานัก เพราะฉะนั้นดีแล้วที่พระบวรพุทธศาสนาแยกไปเสียให้พ้นจากการเมืองจะดีกว่า ไม่ทราบว่าทุกท่านในที่นี้เห็นอย่างเดียวกับข้าพเจ้าหรือเปล่า อันนี้ข้าพเจ้าถามนักเรียนไทย ผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ บอกว่าพระบวรพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาวไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พระเจ้าแผ่นดินองค์แรก ๆ

ของสุขุขทัยเวลาจะขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็ต้องกล่าวคำปฏิญาณว่าจะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไว้ด้วยชีวิต ซึ่งเดี๋ยวนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ก็เช่นกัน ก็ยังถือธรรมเนียมเหมือนอย่างคนไทยทั้งหลาย

ถือว่าพระบวรพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ล้ำค่าของชีวิตคนไทยที่จะพึงพาเวลามีปัญหาเกิดขึ้นอะไรกับชีวิต พระบวรพระพุทธศาสนาเป็นแสงสว่าง เพราะฉะนั้นไม่มีวันให้สลายหรือล่มลงไปเป็นอันขาด และดินแดนของชาวพุทธนี้ ชาวพุทธได้ทำชื่อเสียงมากมาย เช่น ตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้าพเจ้าได้ข่าวว่า เซลยศึกสมัยญี่ปุ่นได้ยึดครองประเทศไทย เซลยศึกต่างชาติได้รับการช่วยชีวิต ได้รับการบ่อน้ำ เสียงกับชีวิตตนเอง และบ่อนอาหาร ซ่อนตัวเขาด้วย ที่พูดอย่างนี้ไม่อยากจะทำให้ใครต้องเสียใจ แต่พูดให้ทราบความจริงว่า บรรพบุรุษของไทยเรา แม้แต่ที่ผ่านมาก็ไม่เท่าไร ไม่กี่ปี ก็ยังปฏิบัติตนทำให้ต่างประเทศชื่นชมและนับถือประเทศไทย และน้ำใจของคนไทยที่มีความเมตตากรุณา และมีความกล้าหาญ ที่จะแสดงความเมตตากรุณาด้วย อันนี้ขอให้ท่านคิดดูดี ๆ และชาวต่างประเทศมาพูดกับข้าพเจ้า ที่เขาชอบกรุงเทพมหานครเหลือเกิน เพราะว่าเมืองหลวงของประเทศไทยนำมหัตศรรย์ โบสถ์พุทธ โบสถ์พราหมณ์ โบสถ์คริสต์ สุเหร่าอิสลาม ทุกศาสนาอยู่ใกล้เคียงกัน ไม่เคยมีใครคิดไปวางระเบิดหรือไปรบกวนศาสนาอื่นเลย ให้อิสระ สิทธิเสรีภาพในการจะนับถือศาสนาใดก็ได้ ข้าสนับสนุน นี่แหละฝรั่งเขาบอก คือการปฏิบัติต่อกันของคนที่มีความเจริญอย่างแท้จริง เจริญสุดทางด้านจิตใจ อันนี้น่าชื่นใจมาก ถึงเวลาสวดของใคร ใครก็ไป ถึงเวลาใครทำพิธีของใครก็ไป โดยไม่ไปรังแกซึ่งกันและกัน อันนี้ต่างประเทศเขาบอก ยอดสุด ๆ คนไทย....” (คำคุณ สิทธิสมาน, <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9550000052957> เข้าสืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2558)

สรุปว่า ศาสนามีส่วนสำคัญในการสร้างหรือทำให้การเมืองมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมถ้าไม่มีหลักศาสนาเป็นแนวปฏิบัติแล้ว การเมืองก็จะเป็นเรื่องของการแก่งแย่งแต่ผลประโยชน์ที่ไม่รู้จัก ศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมืองตามที่กล่าวข้างต้น

อ้างอิง

คำคุณ สิทธิสมาน. พระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ. <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9550000052957> เข้าสืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2558.

พุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมืองอย่างไร. <http://www.oknation.net/blog/salid/2009/09/23/entry-4>. เข้าสืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558.